

Хмелюк А. В.
студент ФММ;
Гук О. В.
канд. екон. наук, доцент
ORCID ID: 0000-0002-8129-8392
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-0638-9128

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ: ТЕНДЕНЦІЇ ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ефективність суспільного виробництва вітчизняної економіки безпосередньо пов'язана з реалізацією та забезпеченням активних структурних зрушень. Структурна перебудова економіки в розвинутих країнах світу передбачала перехід до енерго-, матеріало- та працеозаощаджуючих технологій. В цьому випадку іноземні інвестиції стають основним фактором розвитку економіки країни та необхідною умовою реалізації структурної перебудови національної економіки, що у свою чергу забезпечує науково-технологічний прогрес та загалом поліпшення важливих макро- та мікроекономічних показників господарської діяльності країни. Ефективна інвестиційна політика сприяє виходу країни з кризи, може стимулювати виробничі підприємства та пришвидшувати темпи економічного зростання країни, і як результат – зростання та покращення рівня суспільного добробуту в Україні [1].

Загалом можна зазначити, що економічна категорія «інвестиції» трактується вченими-економістами, як певний вклад капіталу і відповідний момент часу, що має на меті подальше збільшення в майбутньому. Таке трактування вважається досить тривіальним, проте широко розповсюджується як у вітчизняній літературі, так і в зарубіжній.

Проте в українському законодавстві існує більш розширене поняття «інвестицій», а саме відповідно до ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [2].

В результаті численних аналітичних досліджень останніх років, відомо, що Україна має масштабний інвестиційний потенціал, котрий можна і потрібно розвивати. У першу чергу це ідеальне географічне розташування на перетині важливих транспортних шляхів між Європою та Азією, кваліфікована і, що важливо, відносно дешева робоча сила, досить великий і водночас конкурентно не обмежений внутрішній ринок. Також варто зазначити, що українські науковці – користуються великим попитом серед іноземних наукових товариств та підприємств, що у свою чергу інтегрує та створює потужний науковий потенціал країни. Порівнюючи відсоткове співвідношення з показником ВВП, то можна переконатись, що витрати на науку в Україні втричі менші, ніж у Китаї, в чотири рази менші, ніж у Британії та у п'ять разів менші, ніж у Німеччині. Водночас, на протипагу цьому статистика показує, що показник накопичених обсягів іноземних інвестицій в Україні значно поступається переважній більшості країн з перехідною економікою.

Щодо наявних інвестицій, то вони наявні майже у всіх галузях національної економіки, починаючи від сфери торгівлі (оскільки там найшвидше окупуються витрати та порівняно низькі комерційні ризики) до сфери фінансів та нерухомості (тому що дані галузі не потребують довготривалих вкладень капіталу та новітніх технологій).

В усьому світі відбувається розвиток відновлюваної енергетики через обмеженість світових запасів органічного палива та негативний вплив традиційної енергетики на зовнішнє середовище. Аналітичні дослідження відображають наступну тенденцію: виробництво альтернативної енергетики збільшиться більш ніж на третину до 2022 року. Проте не зважаючи на таку позитивну статистику, глобальні інвестиції в відновлювані джерела енергії скоротились на 23% до 241,6 млрд. доларів у 2016 році, який можна вважати мінімальним показником з 2013 року. Таке явище спричинене тим, що у 2015 році, відновлювальна енергетика встановила рекорд по приросту потужності і обсягу інвестицій, як наслідок - інвестори, досягнувши необхідних показників, вирішили скоротити інвестиційні надходження. Зокрема, у 2019 році крупні інвестори та приватні підприємства почали активно вкладати у альтернативну енергетику. Дані Держенергоефективності показують наступну тенденцію: лише за 9 місяців 2019 року було інвестовано понад 2 млрд. євро у більш як 2500 МВт нових потужностей відновлюваної електроенергетики. На думку голови Держенергоефективності Сергія Савчука завдяки новим об'єктам інвестування загальна потужність відновлюваної електроенергетики зросла вдвічі за 9 місяців: із близько 2300 МВт станом на кінець 2018 р. до близько 5000 МВт станом на 01.10.2019 р. [3]. Разом з тим, відсоток альтернативних енергопотужностей поки незначний –

близько 5-10%, однак спостерігається щорічна тенденція до зростання кількості встановлених сонячних електростанцій [4].

Щодо статистики найбільш інвестованих сфер альтернативної енергетики можна виокремити наступне: найбільше інвестицій припадає на розвиток сонячної, вітрової та гідроенергетики, менш популярні – енергетика з використанням біоматеріалів та геотермальних джерел. Така динаміка є очікуваною, оскільки енергія сонця, вітру та води є більш доступними та їх можна виробляти у багатьох регіонах та загалом у світі, що не можна зазначити про інші види джерел енергії.

Загалом законодавча база України забезпечує сприятливі умови для функціонування на ринку енергетики та фактично гарантує повернення вкладень. Наприклад, весь обсяг виробленої електроенергії з альтернативних джерел викуповується за «зеленим» тарифом оптовим ринком, крім того в Україні встановлений один із найвищих у світі «зелених» тарифів, що прив'язаний до поточного курсу євро, а якщо на електростанції використовуються технології українського походження – встановлена додаткова надбавка до тарифу у розмірі 10%, що в свою чергу забезпечує гарантії для інвестора, створює нові можливості та зменшує інфляційні ризики [5].

Згідно статистики Держенергоефективності, у відновлювані джерела енергетики України за останні роки інвестовано понад 3 млрд. євро і наймасштабнішими інвестиційними гравцями стали: Європейський банк реконструкції і розвитку, китайська корпорація CNBM та компанія ДТЕК. Загалом, важливим поштовхом для масових інвестицій в українську альтернативну енергетику стало членство України у Міжнародному агентстві з відновлюваних джерел енергії (International Renewable Energy Agency, IRENA), що створює надійну репутацію серед інвесторів та нові можливості, котрі надає агентство. Загалом також варто зазначити, що Держенергоефективності проводить роботу щодо створення переліку інвестиційних проектів та пропозицій у сфері відновлюваної енергетики, що можна презентувати потенційним інвесторам, у тому числі під час проведення офіційних міжнародних заходів з метою підтримки важливих та пріоритетних інвестиційних проектів у сфері відновлювальної енергетики. Для отримання певних фінансових ресурсів Держенергоефективності співпрацює з наступними міжнародними фінансовими організаціями: Міжнародна фінансова корпорація, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Європейський банк реконструкції і розвитку, Східноєвропейське партнерство з енергоефективності та довкілля тощо.

Також важливу позицію займають законодавчі зміни, зокрема, згідно з новими законами з 2020 року, необхідною умовою для гарантованої держзакупівлі енергії є участь в аукціонах, де встановлюватиметься ціна за електроенергію з можливою надбавкою до 10% за використання вітчизняних технологій. Модель аукціонів функціонує у більшості країн світу та фактично гарантує встановлення справедливих цін, в порівнянні з встановленим «зеленим» тарифом, котрий є найвищим у Європі. Однак, впровадження нової системи функціонування ринку альтернативної енергетики може призвести до певних труднощів в короткостроковій перспективі, але в довгостроковому періоді використання аукціонної моделі матиме наступні переваги:

1. Ціни, що встановлені на аукціонах, сприяють мінімізації ризиків, оскільки держава виступає їх гарантом протягом 20 років.

2. Покращення конкурентної ситуації, оскільки відсутній адміністративний контроль.

Доцільно зазначити, що загалом тенденція розвитку альтернативної енергетики спостерігається не лише в Україні, а й в усьому світі, що зумовлено наступними факторами: швидке погіршення екології, в наслідок посилення концентрації шкідливих речовин, що в свою чергу впливає на якість людського здоров'я; зменшення традиційних джерел енергії, через їх нераціональне використання; використання та розвиток альтернативної енергетики, як всесвітній тренд, що набирає обертів.

Отже, можна зробити висновки, що розвиток індустрії відновлюваних джерел енергії в Україні є перспективним, альтернативним напрямом інвестування, що має численні переваги та мінімальні ризики.

Література:

1. Лендел О.М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави. *Ефективна економіка*. 2016. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5156>. (дата звернення: 16.02.2020).
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» (зі змінами і доповненнями 2019, 2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 16.02.2020).
3. Всі документи бази даних «Законодавство України» (станом на 17 лютого 2021 року) Верховна рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. URL: <https://saee.gov.ua/uk/news/3161> (дата звернення: 16.02.2020).
4. Розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності у світовій енергетичній сфері. Міністерство енергетики та вугільної промисловості України «НЕК «Укренерго». Науково-технічний центр електроенергетики. 2016. URL: <https://ua.energy/wp-content/uploads/2017/05/2.Investytsijno-innovatsijna-diyalnist-v-energetytsi.pdf> (дата звернення: 15.02.2020).
5. Закон України «Про альтернативні джерела енергії». Відомості Верховної Ради України, 2003, зі змінами і доповненнями 2019, 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text> (дата звернення: 15.02.2020).